

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 21.

V Ljubljani, 1. novembra 1886. l.

XXVI. leto.

Odlomki iz vzgojeslovja.

Spisal dr. Fr. Kos.

(Dalje.)

Reprodukcija (obnova).

Vrsta nastane, ako prihajajo predstave A, B, C, . . . druga za drugo v zavest. Prva predstava cele vrste, A, spoji se z naslednjo B, ta zopet z naslednjo C itd. Za predstavo A je prišla v zavest predstava B in mislimo si lahko, da ste bili obe jeden trenutek združeni. Potem je predstava A otemnela, v zavest je pa prišla predstava C, katera je bila jeden hip združena s predstavo B. Precej na to je predstava B otemnela itd. Tako je nastala vrsta in tako jo je mogoče tudi obnoviti.

Prva predstava cele vrste se zove **začetni člen**. Ta more reproducirati vse druge člene cele vrste v prvotnem redu. Tako reproducira črka „A“ celo abecedo, število „jeden“ dolgo vrsto drugih števil, beseda „očenaš“ dotično molitev itd.

Nekatere vrste je treba večkrat privedi v zavest ali ponavljati, da jih je potem mogoče reproducirati. Trdnost kake vrste se posebno pokaže, ako njene reprodukcije ne more ovirati nikakoršna nasprotna predstava. Ako štejemo od jedne do sto, ni se bati, da bi nas mogel kdo zmotiti. Prihod imenitne osebe more nevajenega govornika tako zmešati, da za nekaj časa umolkne. Ako se je učenec le na pol naučil svoje lekcije, lahko ga učitelj zbeha z raznimi vprašanji.

Nekatere vrste so nam dobro v spominu, da jih lahko obnovimo, če tudi na njih vsebino ne mislimo. Taka reprodukcija se zove mehanična. O trdnosti nekaterih vrst v naši duši se tudi lahko prepričamo, ako jih hočemo reproducirati v nasprotni meri ZA, ne pa v prvotni AZ.

Ako so vrste preveč dolge, dobro je, da se po možnosti razdelé v več manjših vrst. Včasih gre istodobno skozi našo zavest po več vrst, katerih enakomni členi se mej seboj stikajo. Ako kdo igra na glasoviru, paziti mora ob jednom na note, glasove, taste in gibanje prstov. — Destokrat so členi glavne vrste začetni členi sovrst. Pri-merjaj znanstveno razdelitev posameznih predmetov v šolskih knjigah!

S členi kake vrste je po gostem združeno telesno gibanje, katero je izprva jako okorno, n. pr. gibanje prstov pri pisanji, pri igranju na glasovir itd. Treba se nam je dolgo časa vaditi, t. j. reprodukcijo dotične vrste večkrat ponavljati, da nam delo postane lahko. Taka dela, katera večkrat ponavljamo z namenom, da bi nam šla hitro izpod rok, zavemo ročnosti, kakor n. pr. pisanje, telovadba itd.

Spomin.

Zmožnost, predstavetako obdržati, dajih pri priložnosti nepremeno moremo reproducirati, zove se **spomin**, ki je tem popolnejši, čim več predstav si pridobi človek, čim dalj jih obdrži in čim lažje in zvestejše jih more obnoviti. Glavne lastnosti dobrega spomina so zanesljivost, trajnost, lehkota, obsežnost in služnost.

Prednosti dobrega spomina niso zmiraj združene. Marsikdo si to ali uno hitro zapomni, pa kmalu pozabi; njegov spomin je lehek, a ne vztrajen. Zopet drug zna veliko, a ne more svojega znanja vsakikrat porabiti, kadar bi bilo treba; njegov spomin je sicer obsežen, a služi mu slabo.

Delovanje spomina je **samohotno**, ako se nalašč prizadevamo, da bi si dane predstave vtisnili v dušo ali pa jih obnovili; ako pa manjka tako prizadevanje, je njegovo delovanje **nesamohotno**.

Samohotno delovanje spomina je lahko mehanično, umetno ali pa razumno.

Delovanje spomina je **mehanično**, ako si človek vsled večkratnega ponavljanja privojsi od besede do besede dotično stvarino, ne brigajoč se za njeno vsebino. Naučiti se more mehanično tudi stvari v popolnoma nerazumljivem jeziku.

Delovanje spomina je **umetno** (ingenijsko), ako predstave, ki so mej seboj osamljene ter jih je težko zapomniti, spojimo z raznimi pomočnimi sredstvi. Umetnost, po stalnih pravilih pomagati spominu s pomočnimi sredstvi, zove se **mne-monika** ali **mne-motehnika**.

(Dalje prih.)

Slomšek pa Pestalozzi.

Ali je „Blaže in Nežica“ res plagijat?

(Dalje.)

Z druge strani je prišla ta priprava k učiteljstvu prihodnjim duhovnikom práv, ako so hoteli poučevati v vsakdanji šoli, kder je primanjkovalo posvetnih učiteljev. Slomšekova zasluga je torej, da so bili v njegovih časih duhovniki za takó imenovane „zasilne šole“ bolj pripravljeni nego dan danes.

Kar je pa Slomšek kot špiritual v Celovci teoretično pripravljaj, to je kot vozeniški dekan in okrajni šolski ogleda praktično utrjeval in spolnoval. Lehko rečemo, da je Slomšek kot previden in moder človek, ki pomaga tam, kder je potreba največa, večino svojega vspešnega delovanja v tem času uporabljal šoli v prid. To nam spričujejo mnogi njegovi praktični spisi in knjige pedagoške vsebine, to nam najlepše dokazuje imenovana knjiga „Blaže in Nežica v nedeljski šoli“, o katerej piše Fr. Kosar: „Man muss sagen, dass dieses Werk die Krone aller literarischen Arbeiten Slomšek's bildet; und es ist nicht zu wundern, dass der Ruf dieses Werkes bald über die Landesgrenzen sich verbreitete und sogar nach dem fernen Moskau 80 Exemplare auf einmal bestellt wurden, und dass bereits drei Auflagen vergriffen sind“.

Ko smo tako spoznali povod nastanke te knjige, naj prestopimo še k njenej vsebini! Vender pa se mi zdi potrebno označiti še prej osnovo Slomšekove nedeljske šole, ki je zajedno tudi osnova knjige, koja se po pravici v letošnjem „Popotniku“ str. 179. imenuje prva slovenska praktična metodika.

Slomšekova nedeljska šola obsega dva razdelka: „prvošolce“ in „drugošolce“. Razdelek „drugošolcev“ razpade zopet v dva oddelka: „slovenske drugošolce“ in „nemške ponovlance“. — „Prvošolci“ so novinci, pravi začetniki. Nje poučuje gospod kaplan v čitanji in štetji, v šolo hodijo ob nedeljah popoldne pred službo božjo, pouk traja eno uro, starosti so različne, nahajajo se mej njimi celó poročenci.